Spis treści

Kto w płomieniach, kto w odmętach. Wprowadzenie 5
I. Żywioły w mediach 15
1. Kataklizmy w mediach 15
1.1. Informacyjna wartość śmierci 16
1.2. Czyje życie się liczy? Medialny rachunek śmierci 18
1.3. Trupokilometry – geografia śmierci 19
1.4. Czas – kataklizmy w tym samym tygodniu 21
1.5. Kataklizm w Boże Narodzenie 25
1.6. Osierocone katastrofy i humanitarna loteria 29
2. Ziemia 32
2.1. Erupcje wulkanów w mediach – od malowideł naskalnych do Internetu 32
2.1.1. „Uśpione potwory" w mediach 33
2.1.2. Najstarsza relacja medialna – wybuch wulkanu Hasan, 6600 lat p.n.e. 35
2.1.3. Pierwsza relacja z kataklizmu o zasięgu globalnym – wybuch Krakatau, XIX wiek 37
2.1.4. Medialna opowieść o wulkanie, który przysłonił Słońce – Tambora, XIX wiek 38
2.1.5. Medialna narracja o kolorach nieba po wybuchu wulkanu Krakatau 42
2.1.6. Wezuwiusz – najważniejszy wulkan w zachodniej kulturze 46
2.1.7. Agonia Omayry Sánchez w mediach – wybuch Nevado del Ruiz, 1985 rok 47
2.2. Trzęsienia ziemi – schemat medialnych relacji 51
2.2.1. Sekundy trzęsienia i tysiące ofiar – pierwsze liczby i fakty 51

2.2.2. Porównania i próby zrozumienia rozmiaru tragedii ... 52
2.2.3. Informacje o polskich ofiarach kataklizmu ... 53
2.2.4. Liczba wstrząsów, zabitych i rannych ... 53
2.2.5. Telefoniczne relacje korespondentów i naocznych świadków ... 54
2.3. Obrazy domniemanej śmierci ... 54
2.4. Tsunami 2004 i relacje naocznych świadków ... 58
2.4.1. Relacje z raju zamienionego w piekło ... 58
2.4.2. Obrazy tsunami w tradycyjnych mediach ... 62
2.4.3. Zdjęcia ofiar tsunami na łamach gazet ... 63
2.4.4. *Trup-show* i *disaster porn* – medialna pornografia katastrof ... 64
2.5. Świat rusza na pomoc, czyli efekt medialnych relacji ... 67
2.5.1. *Tsunami relief*. Świat rusza na pomoc ... 67
2.5.2. Medialny fenomen turysty z Zachodu w bikini i z aparatem w ręce ... 69
2.5.3. To stało się ludziom, którzy byli nami ... 72
3. Ogień ... 74
3.1 Pożary lasów w australijskich mediach ... 75
3.2. Relacje z pożarów i trzęsienia ziemi – analiza porównawcza medialnego obrazu kataklizmu „u nas" i za oceanem ... 76
3.2.1. Piekło – nagłówki prasowych relacji z kataklizmów ... 79
3.2.2. Cudowne ocalenie – osobiste i emocjonalne narracje ... 80
3.2.3. Upamiętnienie zmarłych w prasie ... 81
3.2.4. Metafory i obrazy śmierci ... 81
3.2.5. Nasz najczarniejszy dzień ... 84
3.2.6. Wspólnoty uczuć kształtowane przez emocjonalne dyskursy w mediach ... 85
3.3. Ewolucja narracji na przykładzie prasowych relacji z pożarów w latach 1939-2009 ... 87
3.3.1. Kataklizm prasowy, telewizyjny, internetowy ... 88
3.3.2. Fotografie z pożarów w latach 1939-2009 ... 90
3.3.3. Ofiary tragedii z naszego i dalekiego kraju ... 93

3.3.4. Werbalne i wizualne sposoby prezentowania w prasie „naszych" emocji ... 94
3.4. *Prasowe relacje z pożarów i katastrof spowodowanych przez ludzi – ewolucja medialnych narracji w latach 1929-1999* ... 97
3.4.1. Dziś relacja z tragedii jest opowieścią o „nas" ... 99
3.4.2. *Disaster brand* – logo tragedii ... 100
3.5. Dyskurs współczucia ... 101
4. Wiatr ... 102
4.1. Wiatr w mediach ... 103
4.2. Huragan Katrina w amerykańskich mediach ... 105
4.3. Medialny obraz poszkodowanych – niegodne ofiary ... 107
4.4. Podpisy pod zdjęciami skutków burzy wywołują w mediach nową burzę ... 110
4.5. Kryminalizacja ofiar kataklizmu w mediach ... 112
4.6. Medialny obraz huraganu, w którym nie ma huraganu ... 116
5. Woda ... 117
5.1. Wierzenia ludowe i tradycyjne zabezpieczenia przed kataklizmem ... 118
5.2. Największe powodzie w mediach i powódź stulecia w Polsce ... 120
5.3. Relacje radiowe z powodzi tysiąclecia ... 125
5.4. Reklamy na antenie i ich wpływ na postrzeganie kataklizmu ... 128
5.5. Rola mediów w oczekiwaniu na wielką wodę ... 129
5.6. Świat suchy i świat mokry w dziennikarskich relacjach z powodzi ... 131
5.7. Telewizyjne relacje z powodzi stulecia ... 134
5.8. Krytyka dziennikarzy relacjonujących powódź ... 140

II. *Dziennikarskie relacje z kataklizmów* ... 143
6. Rola mediów w obliczu kataklizmu ... 143
6.1. *Risk communication* – rola mediów przed katastrofą ... 143
6.2. Rola medialnych relacji z kataklizmu ... 145
6.2.1 Media informują o tym, co się dzieje ... 146
6.2.2. Media towarzyszą ofiarom kataklizmu ... 146

6.2.3. Media tworzą narracje wzmacniające wspólnotę 148
6.2.4. Media mobilizują do pomocy 149
6.3. Rola mediów po kataklizmie 152
6.3.1. Media pomagają upamiętnić zmarłych 152
6.3.2. Media uczą, jak okazywać emocje 153
6.3.3. Media pozwalają wyrazić gniew ofiar kataklizmu 154
6.3.4. „Dosyć tego Giotta! Potrzebujemy namiotów!". Narracja na manowcach 156
7. Reakcje odbiorców mediów 159
7.1. Media ostrzegają. Odbiorcy ignorują ostrzeżenia 159
7.2. Ryzyko dotyczy innych 160
7.3. Złudzenie bezpieczeństwa albo niepotrzebna ewakuacja 163
7.4. Społeczne reakcje na zagrożenie kataklizmem 165
7.5. „Zbratani w gapiostwie" 169
8. Dziennikarstwo katastrof 172
8.1. Cykl rozwoju *disaster story* 173
8.2. Pogłoski, czyli „wentyl ludzkich lęków" w mediach 175
8.3. Emocjonalne dyskursy w dziennikarstwie katastrof (*disaster journalism*) 180
8.3.1. Przerażenie, smutek, współczucie, złość 180
8.4. Ewolucja medialnych relacji z katastrof 182
9. Motywy medialnych narracji z kataklizmów 186
9.1. Pełne napięcia oczekiwanie na kataklizm: „Ten huragan będzie zabijał!" 187
9.2. Słowa i obrazy z epicentrum chaosu 191
9.3. Metafory żywiołów 192
9.4. Tragedia i heroizm zwykłych ludzi 193
9.5. Ratownicy i zdjęcia ze szpitali 195
9.6. Cudowne ocalenie 197
9.7. Ostrzeżenia przed kolejnym niebezpieczeństwem 198
9.8. Apele o pomoc 199
10. Zwierzęta w dziennikarskich relacjach z kataklizmów 200
10.1. Strach i płacz dzikich zwierząt 201
10.2. Cudowne ocalenie zwierząt – spragniona koala 203
10.3. Medialne alegorie przyjaźni i wierności 205
10.4. Medialne opowieści o psiej wierności 208

10.5. Pies ratownik bohaterem relacji 212
Kataklizmy w mediach. Zakończenie 215

Bibliografia 223
1. Źródła 223
2. Opracowania naukowe 232

Indeks osobowy 241
Indeks geograficzny 247